

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร โดยเฉพาะการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครนั้น มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา และแผ่กระจายออกไปทุกทิศทางที่มีการเข้าถึง (Accessibility) ได้สะดวก จังหวัด นนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ในการพัฒนา (Built-Up Area) รองมาจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับ กรุงเทพมหานคร ทำให้การใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรเดิมเป็นพื้นที่เมืองมากขึ้น ในพื้นที่ฝั่งตะวันออก (อำเภอเมือง อำเภอปากเกร็ด) ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันตกยังไม่มีการเปลี่ยนการใช้ที่ดินมากนักเพราะไม่มีเส้นทางคมนาคมสายหลักตัดผ่าน จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีการเปิดใช้ถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกช่วงคลังชัน-บางบัวทอง เป็นตัวเชื่อมโยงถนนที่เป็นโครงข่าย รัศมีแยกออกจากเขตชั้นในคือถนนบางกอกน้อย-นครชัยศรี เข้ากับถนนรัตนาธิเบศร์และถนน บางบัวทอง-สุพรรณบุรี และปี พ.ศ. 2528 มีการเปิดใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 302 (ถนน รัตนาธิเบศร์) ซึ่งเป็นโครงข่ายรัศมีแยกออกจากฝั่งตะวันออกเพื่อเชื่อมพื้นที่ฝั่งตะวันตกและ ตะวันออกเข้าด้วยกัน ทำให้การเข้าถึงพื้นที่นนทบุรีฝั่งตะวันตก (อำเภอบางบัวทอง อำเภอ ไทรน้อย อำเภอบางใหญ่และอำเภอบางกรวย) มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเข้าไปในพื้นที่มากขึ้น ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน อย่างรวดเร็ว ราคาที่ดินสูงขึ้น การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมเดิมเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ อัน เป็นผลจากอิทธิพลของกรุงเทพมหานครที่แผ่เข้ามายังพื้นที่นนทบุรีฝั่งตะวันตกเขตอำเภอบางบัวทอง เป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางและภาคตะวันตกที่จะผ่าน เข้าสู่กรุงเทพ มหานคร ซึ่งสอดคล้องกับผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยสำนักผัง เมืองเมื่อ พ.ศ. 2527 ที่กำหนดให้บางบัวทองเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและบริการรองรับการขยาย ตัวของกรุงเทพ มหานคร ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อความเป็นเมืองฝั่งตะวันตกนั้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเส้นทางสายหลัก สายรองต่าง ๆ โดยไม่มีกฎหมายควบคุม ไม่มีการวางแผนมาก่อน

อำเภอบางบัวทองเป็นอำเภอหนึ่งในเขตจังหวัดนนทบุรีไม่มีการวางแผนมาก่อน ตัวที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ริมคลองบางบัวทองด้านทิศตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 116 ตารางกิโลเมตร มีการคมนาคมโดยทางลำคลองสายต่าง ๆ ต่อมาจึงมีการตัดถนนสายสำคัญผ่านได้แก่ ถนนสายบางกรวย-ไทรน้อย ถนนคลังชัน-สุพรรณบุรี และถนนรัตนวิเบศร์ เป็นถนนลาดยางอย่างดี ตัวที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 15 กิโลเมตร ห่างจากทางหลวงสายบางกรวย-ไทรน้อย ประมาณ 1 กิโลเมตร อำเภอบางบัวทองนั้นแต่เดิมเป็นพื้นที่เกษตรมีสภาพดินที่ดีเหมาะสมแก่การเพาะปลูกข้าวและพืชผักต่าง ๆ เมื่อมีเส้นทางคมนาคมสายหลัก (ถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตก ซึ่งคลังชัน-บางบัวทอง และถนนรัตนวิเบศร์ตัดผ่านเข้ามาในพื้นที่ ทำให้สาธารณูปโภค สาธารณูปการได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอบางบัวทอง พบว่า ในปี 2530 มี 10 โครงการ พื้นที่จัดสรร 690 ไร่ ปี 2531 มี 8 โครงการ พื้นที่จัดสรร 432 ไร่ ปี 2532 มี 7 โครงการ พื้นที่จัดสรร 496 ไร่ ปี 2533 มี 8 โครงการ พื้นที่จัดสรร 160 ไร่ ปี 2534 มี 14 โครงการ พื้นที่จัดสรร 986 ไร่ ปี 2535 มี 15 โครงการ พื้นที่จัดสรร 581 ไร่ ปี 2536 มี 8 โครงการ พื้นที่จัดสรร 245 ไร่ (กองควบคุมธุรกิจที่ดิน กรมที่ดิน) จะเห็นได้ในระยะเวลาเพียง 6 ปี มีโครงการสร้างที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอบางบัวทองถึง 70 โครงการ มีพื้นที่จัดสรรทั้งสิ้น 3,590 ไร่ ทำให้การขยายตัวของสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ไม่เพียงพอกับความต้องการ และจากการเพิ่มขึ้นของประชากรพบว่าอำเภอบางบัวทองมีการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว คือในปี พ.ศ. 2530 มีประชากร 45,619 คน ปี พ.ศ. 2534 มีประชากร 71,691 คน ปี พ.ศ. 2538 มีประชากร 93,945 คน ช่วงปี 2530-2534 มีประชากรเพิ่มขึ้น 26,072 คน ช่วงปี 2534-38 มีประชากรเพิ่มขึ้น 22,254 คน จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาเพียง 8 ปี ประชากรในเขตอำเภอบางบัวทองเพิ่มขึ้นถึง 48,326 คน และจากการเปรียบเทียบการขยายตัวของประชากรแต่ละอำเภอพบว่า ระยะ 10 ปีที่ผ่านมาในเขตอำเภอบางบัวทองมีการขยายตัวของประชากรในอัตราสูงที่สุด โดยเฉลี่ยร้อยละ 13.39 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมือง มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 4.76 และ 4.55 ต่อปีตามลำดับ แต่การขยายตัวในอัตราสูงนี้มีแนวโน้มลดลงในระยะ 5 ปีนี้ทุกอำเภอ ยกเว้นเขตอำเภอบางบัวทองที่ยังคงมีการขยายตัวของประชากรในอัตราสูง การขยายตัวในระดับสูงของอำเภอบางบัวทองนี้เป็นการขยายตัวของ ประชากรในพื้นที่นอกเขตเทศบาล (กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง) ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพ ปัญหาให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของชุมชน รวมทั้งสิ่งบริการอื่น ๆ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตออกไปเรื่อย ๆ ตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและอาคารอยู่อาศัย ขณะเดียวกัน

พื้นที่เกษตรกรรมเดิมก็มีแนวโน้มลดลง ดังนั้นการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดระเบียบชุมชนที่เหมาะสมสำหรับอำเภอบางบัวทองจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องรีบกระทำโดยเร่งด่วน เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การขยายตัวของชุมชนเมือง การขยายตัวของเมือง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่จะได้กำหนดทางแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินของพื้นที่อำเภอบางบัวทองให้เข้ากับสภาพการณ์ในแต่ละชุมชน และสอดคล้องกับส่วนรวมจึงจะทำให้เมืองเจริญเติบโตไปในแนวทางที่ถูกต้องได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนเมือง และชนบทในอำเภอบางบัวทอง
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทอง
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาตลอดจนแนวโน้มการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทอง
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง

ขอบเขตการศึกษา

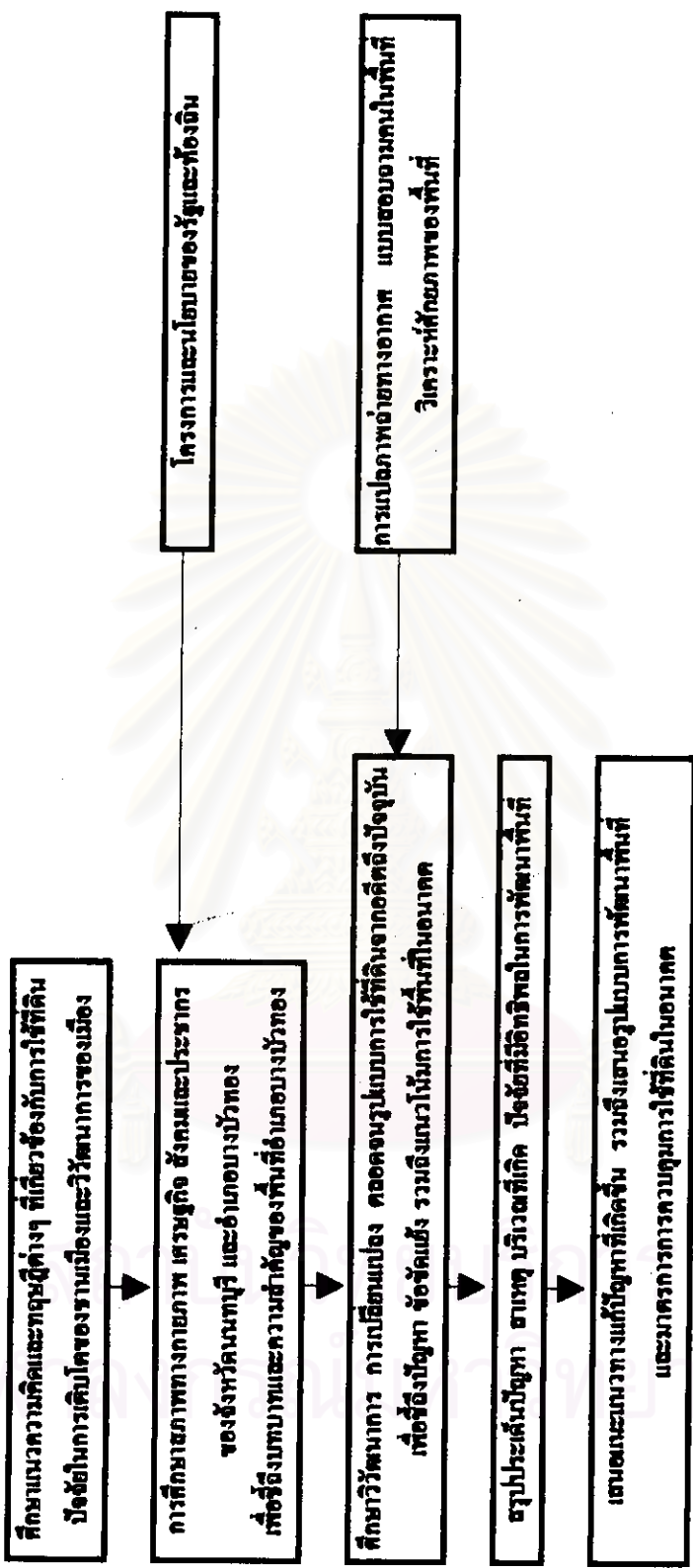
1. พื้นที่ศึกษา การศึกษาคั้งนี้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตอำเภอบางบัวทอง ประกอบด้วย เทศบาลเมืองบางบัวทองและ 7 ตำบล คือ ตำบลบางรักใหญ่ ตำบลบางรักพัฒนา ตำบลบางบัวทอง ตำบลพิมลราช ตำบลบางคูวัด ตำบลละหาร และตำบลลำไ้
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ระดับอำเภอเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของอำเภอบางบัวทองอันเนื่องมาจากอิทธิพลความเป็นเมืองที่แผ่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอบางบัวทองในอนาคต และการศึกษาระดับเทศบาลเมืองบางบัวทองในการเป็นศูนย์กลางของพื้นที่โดยรอบให้สอดคล้องกับการพัฒนาของอำเภอ

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ประกอบด้วย การศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ คือ การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม ข้อมูลทุติยภูมิอันหมายถึง เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีผู้รวบรวมเอาไว้แล้ว เพื่อให้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนคือ

1. ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน ปัจจัยในการเติบโตของชานเมือง และวิวัฒนาการของเมือง
2. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร และการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อชี้ถึงบทบาทของพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
3. ศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทรัพยากรในพื้นที่ศึกษากับกิจกรรมการพัฒนา และรูปแบบการใช้ที่ดินของอำเภอบางบัวทองในอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อชี้ถึงปัญหา ข้อขัดแย้ง และผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวโน้มการใช้พื้นที่ในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกลายเป็นพื้นที่เมือง
4. นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 2 และ 3 มาศึกษา เพื่อสรุปประเด็น ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง
5. ขึ้นการกำหนดแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในการพัฒนาของชุมชนในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จะพยายามชี้ถึงประเด็นที่สำคัญและควรแก่การพิจารณาทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ในเขตอำเภอบางบัวทอง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพ รวมทั้งพิจารณาถึงนโยบายการพัฒนาดัง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในการพัฒนาของชุมชนในอำเภอบางบัวทองในอนาคต ตลอดจนเสนอมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามแผน
6. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการบรรยาย ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนในการศึกษา

โครงการและนโยบายของรัฐและท้องถิ่น

การเปิดภาพถ่ายทางอากาศ แบบสอบถามคนในพื้นที่
วิเคราะห์ลักษณะสภาพพื้นที่

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่

1. ลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ จะทำการตรวจจากพื้นที่จริงเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะการใช้ที่ดินในช่วงปีที่ผ่านมา
2. สภาพการบริการทางด้านสาธารณสุขโลก สาธารณูปการในพื้นที่ที่จะทำการสำรวจแหล่งที่ตั้งของสาธารณสุขโลก สาธารณูปการที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งจะทำการสัมภาษณ์บุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริการต่าง ๆ เหล่านี้
3. สภาพการอยู่อาศัยในอำเภอบางบัวทองจะทำการสัมภาษณ์ประชากรผู้อยู่อาศัย
4. ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาอำเภอบางบัวทอง ได้แก่ แผนงานพัฒนาที่จะดำเนินงานในพื้นที่เขตอำเภอในอนาคต รวมทั้งแนวความคิดและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและการขยายตัวของบริเวณพื้นที่เขตอำเภอจะทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา อาทิ
 - เจ้าหน้าที่กรมการผังเมือง
 - นายอำเภอบางบัวทอง
 - เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบาย
 - นักวิชาการทางผังเมือง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวมข้อมูลสถิติ รายงาน และเอกสารต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้
 - กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
 - สำนักงานที่ดินเขตบางบัวทอง
 - กองข้อมูลที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ
 - ที่ว่าการอำเภอบางบัวทอง
 - แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานจังหวัดนนทบุรี
- ที่ว่าการอำเภอบางบัวทอง
- สำนักงานเทศบาลเมืองบางบัวทอง
- กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี
- กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- ศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี
- ที่ทำการประชาสงเคราะห์จังหวัดนนทบุรี
- สำนักงานประปาบางบัวทอง
- สำนักงานการไฟฟ้าจังหวัดนนทบุรี
- ทูมสายโทรศัพท์บางบัวทอง
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการแผนงานและโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่เขตอำเภอบางบัวทอง ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- สำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย
- การเคหะแห่งชาติ
- กรมการผังเมือง
- ที่ว่าการอำเภอบางบัวทอง
- สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนเมืองและชนบทในอำเภอบางบัวทอง
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทอง
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวโน้มการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทอง
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาในการใช้ที่ดินในอำเภอบางบัวทอง
5. ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีลักษณะปัญหาคล้ายกันได้

คำจำกัดความ

การใช้ที่ดิน หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บริเวณที่อยู่อาศัย บริเวณสถานที่ราชการ บริเวณย่านการค้า

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากลักษณะหนึ่งไปเป็นอีกลักษณะหนึ่ง เช่น การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนแปลงเป็นการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

